

Asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle HE21/2024

KEHA-keskus kiittää mahdollisuudesta lausua kirjallisen asiantuntijalausunnon hallintovaliokunnalle koskien HE21/2024. Esityksessä ehdotetaan muutettavan kotoutumisen edistämisestä annettua lakia, joka tulee voimaan 1.1.2025. Esityksessä ehdotetaan muutettavan myös voimassa olevaa kotoutumisen edistämisestä annettua lakia, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia ja työttömyysturvalakia.

KEHA-keskus painottaa tässä asiantuntijalausunnossaan ja kannanotossaan sitä koskevia esityksiä.

KEHA-keskus kannattaa esitystä siitä, että kehittämis- ja hallintokeskukselle laissa säädetyistä tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Kotoutumisen tiedolla johtaminen

KEHA-keskus kannattaa, että kotoutumisen edistämisen osalta KEHA-keskuksen vastuulla olisi jatkossa tuottaa vähintään kerran vuodessa asiantuntija-arvio kotoutumispalveluiden tuloksellisuudesta ja toimivuudesta. KEHA-keskus katsoo esitetyt sisällöt asiantuntija-arviolle relevanteiksi ja tärkeiksi.

KEHA-keskus pyytää, että kotoutumisen edistämisen osalta asetuksissa olisi mahdollisuus myös tarkentaa työnjakoa KEHA-keskuksen ja alueellisten ELY-keskusten tiedolla johtamiseen liittyvien tehtävien osalta, jotta eri organisaatioiden roolit ovat jatkossa selkeät.

Monikielinen perustietoaineisto

KEHA-keskuksen vastuulle siirtynee valtakunnallinen monikielinen viestintä maahanmuuttaja-asiakkaille, sisältäen muun muassa KEHA-keskuksen tuotettavaksi siirtyvän Perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta -oppaan sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation opetus- ja lisämateriaalit. Vaikka KEHA-keskus vastaa valtakunnallisesta monikielisen materiaalin tuottamisesta, jää alueille tai kunnille kuitenkin vastuu täydentää itse monikielinen materiaali alue- ja kuntakohtaisilla tiedoilla.

17.4.2024

Huomioitavaksi tulee, että KEHA-keskus ei tule tuottamaan monikielistä materiaalia kaikille kielille, vaan tekee linjauksen kielistä, jotka ovat tarkoituksenmukaisia valtakunnallisesta näkökulmasta. Esimerkiksi valtakunnallisesti jotkin kieliryhmät voivat olla pieniä, mutta tietyissä kunnissa merkittäviä, joten kunnille tulee jäädään vastuuta monikielisestä viestinnästä ja materiaalituotannosta.

On tärkeää tiedostaa monikielisen viestinnän vaativuus yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Tarpeellista olisi myös panostaa selkokieliseen viestintään suomeksi ja ruotsiksi. Monikielisen materiaalin tuottaminen edellyttää riittäviä resursseja KEHA-keskukselle. Mikäli KEHA-keskuksen toivotaan esimerkiksi tuottavan äänitallenteita tai videoita monikielisen viestinnän tueksi, tämä tulisi huomioida KEHA-keskuksen resurssien allokoinnissa.

Muu monikielinen viestintä

Laissa ehdotetaan säädettävän, että kunta tai työvoimaviranomainen voisi tietyissä tilanteissa periä kotoutuja-asiakkaalta maksun käyttämättä jätetystä kotoutumista edistävästä palvelusta, mikäli siitä on aiheutunut kunnalle tai työvoimaviranomaiselle tulkitsemiskustannuksia eikä peruuntumiselle ole ollut hyväksyttävää syytä. Tietoa edellä mainituista seuraamuksista tulisi tuottaa monikielisesti henkilön ymmärtämällä kielellä, huomioiden luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien erityistarpeet.

Kustannuksia syntyy alueellisesti niin monikielisen materiaalin käännöstoista kuin niistä toimenpiteistä, mitkä lankeavat tulkitsemisasian seuraamisesta sekä selvittämisestä asiakastyössä. Tämä tulee lisäämään niin kustannuksia kuin viranomaisen hallinnollista työmäärää. Tulkitsemisen perintämaksuilla voitaisiin työllisyysalueilla ja kunnissa kattaa näitä käyttämättä jääneistä ajanvarauksista johtuvia tulkitsemiskustannuksia. Tulkitsemiskustannuksia voidaan kuitenkin vähentää esimerkiksi lisäämällä omakielisten asiantuntijoiden määrää.

Monikieliseen viestintään liittyy vahvasti myös kysymys yhdenvertaisuudesta. Kotoutuslain säädökset monikielisestä viestinnästä koskevat vain kotoutumisajalla olevia maahanmuuttaja-asiakkaita. Näin ollen kysymys tulkitsemiskustannusten takaisinperinnästä ei koskisi kotoutumisajan ulkopuolisia maahanmuuttaja-asiakkaita. Tämä olisikin hyvä tarkastaa perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen näkökulmasta. Yhdenvertaisuuden toteutuminen voi myös tulla tarkasteltavaksi niiden kotoutuja-asiakkaiden kohdalla, jotka eivät pysty asioimaan englanniksi, omalla äidinkielellään tai muulla hyvin osaamallaan kielellään.

TEPA-lainsäädännön ja kotoutumisen edistämisen lainsäädännön yhdyspinta-huomiot

Tarkastellessa TEPA-lainsäädäntöä ja kotoutumisen edistämisen lainsäädäntöä on hyvä huomioida, että sama henkilö voi mahdollisesti olla sekä kunnan kotoutumispalveluiden että työllisyysalueen kotoutumispalveluiden asiakas. Jos kotoutumispalveluja ja työllisyyspalveluja tarjoavat eri tahot, he eivät välttämättä ole tietoisia asiakkuuksista toistensa palvelujärjestelmissä.

17.4.2024

Kahden lainsäädännön ja kahden palvelujärjestelmän sujuva yhdistäminen edellyttää esteetöntä tiedon siirtoa kotoutumis- ja työllisyyspalvelujen sekä eri asiakas-tietojärjestelmien välillä. Tällöin voidaan esimerkiksi todentaa, onko asiakkaalle laadittu kunnan kotoutumispalveluissa kotoutumissuunnitelma tai onko hän osallistunut kunnan kotoutumispalvelujen järjestämään monikieliseen yhteiskunta-orientaatioon ennen rekisteröitymistään työnhakijaksi.

Kuntien kotoutumispalvelujen ja työllisyysalueen kuin myös hyvinvointialueen kotoutumispalvelujen tulee tehdä tiivistä yhteistyötä varmistaakseen alueen asiakkaiden oikeusturvan täytyminen sekä lakisääteisten palvelujen toteutuminen jokaisen asiakkaan kohdalla.

32§:ssä säädetään työttömyysetuudella tuettavista omaehtoisista opinnoista. Asiakkaan kotoutumisajan päättyessä asiakkaalle laaditaan viivytyksettä työllistymissuunnitelma, jonka avulla tuetaan asiakkaan kotoutumislain nojalla aloitetut tuetut opinnot päätökseen työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaisesti. Omaehtoisten opintojen tukeminen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyttyä on merkittävä uudistus kotoutumisen edistämisen kannalta. Tämä uudistus mahdollistaa opintojen loppuunsaattamisen, luoden paremmat edellytykset työllistymiselle sekä optimaaliselle kotoutumiselle.

Maksatustehtävät ja kotoutumislain mukaiset korvaukset

Kehittämisen ja hallintokeskus katsoo, että korvausjärjestelmän yksinkertaistaminen on kannatettava asia. Kotoutumislaisissa laskennallisten korvausten korvausaikaa lyhentämällä ja sisällyttämällä tulkitsemisesta aiheutuneet kustannukset laskennallisiin korvauksiin sekä kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen yläikärajaa laskemalla, vähennetään myös hallinnollista työtä niin korvauksia käsittelevän KEHA-keskuksen kuin kuntien ja hyvinvointialueidenkin osalta.

Muutoksessa laskennallisten korvausten korvausaikaa lyhentämällä tavoitellaan muun muassa maahanmuuttajan omatoimisuuden lisäämistä. Korvausajan lyhentämisen voidaan olettaa lisäävän kunnan kotoutumiseen liittyvien toimien tehostumista ja siten myös maahanmuuttajan kotoutumisen alkuvaiheen toimien parantumista.

Uudessa kotoutumislaisissa tulkitsemiseen liittyvät kustannukset korvataan laskennalliseen korvaukseen sisältyvinä. Nykyisessä korvausjärjestelmässä tulkitsemiskustannukset muodostavat merkittävän osan korvattavista kustannuksista. Muutos ohjaa em. palvelujen tehokkaampaan käyttöön, kuten esimerkiksi etätulkkauksen hyödyntämiseen. Lisäksi muutos tuo merkittävästi helpotusta korvausten viranomaiskäsitteilyyn, mikä omalta osaltaan voi tarkoittaa resurssisäästöjä.

Kehittämisen ja hallintokeskus toteaa myös, että alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen tulleiden nuorten aikuistumisen tuen ikärajan laskeminen vastaamaan lastensuojelun jälkihuollon ikärajaa on erittäin hyvä muutos.

17.4.2024

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvattaisiin kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrille tämän uhriasemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävistä toimenpiteistä ja palveluista (68 §). Lain mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi varmistettava, että ihmiskaupan uhri on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettu henkilö. Korvaamisen edellytyksenä olisi lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös korvausten maksamisesta. Kehittämis- ja hallintokeskus katsoo, että lain tuoma edellytys elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksestä ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien kustannusten korvattavuudesta selkeyttää ja yksinkertaistaa korvausten maksamista.

Kotoutumislain siirtymäsäännöksissä, 102 §, todetaan laskennallisen korvauksen maksamisesta kunnalle, hyvinvointialueelle tai Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle kolmen tai neljän vuoden ajan, jos korvauksen maksaminen olisi alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Kehittämis- ja hallintokeskuksen näkemyksen mukaan siirtymäsäännös koskien laskennallisen korvauksen maksamista on riittävän selkeä ja yksiselitteinen.

Kotoutumislain uutena kohtana kehittämis- ja hallintokeskus hoitaisi myös valtionavustuslain 15 §:n mukaisia valvontatehtäviä. Lisäksi Kehittämis- ja hallintokeskuk-
selle voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Kehittämis- ja hallintokeskus toteaa, että lakiin on lisätty maininta valtionavustuslain 15 §:n mukaisten valvontatehtävien hoidosta sekä tarkempien säännösten antamisesta valtioneuvoston asetuksella on hyvä lisäys.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt yksikönjohtaja Jaakko Westerlund ja ratkaissut KEHA-keskuksen johtaja Heikki Heikkilä.